

ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

**МЕТОДИ ЗА ОЦЕНКА И ПРОГНОЗА
НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА**

СПИСЪК

на източниците на информация

Източници на информация

Екологичната оценка на МППРБ се разработва в съответствие с Програмни документи на ООН, Директиви на Европейския парламент и на Съвета и на националното законодателство в опазване на околната среда.

ЕО е изготвена при използване и на следните основни документи: литературни източници, публикации, доклади, научни разработки и отчети.

❖ Конвенции, директиви, стратегии, споразумения, решения

- Рамкова конвенция на ООН по изменение на климата (РКООНИК);
- Конвенция за биологичното разнообразие /ДВ бр.19от1999г./;
- Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания /Бернска конвенция//ДВ бр.23от1995 г./;
- Конвенция за влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолубивите птици /Рамсарска конвенция/- в сила за Република България от 24.01.1976 г./ДВ бр.56от1992 г./;
- Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни/Бонска конвенция//ДВ бр.16от2000 г./;
- Европейска конвенция за ландшафта, ратифицирана със закон, приет от XXXIX народно събрание на 13 октомври 2004 г. - дв, бр. 94 от 2004 г. В сила за Република България от 1 март 2005 г;
- Конвенция на ЮНЕСКО за опазване на подводното културно наследство;
- Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на световното културно и природно наследство;
- Международната конвенция за контрол и управление на корабните баластни води и седименти, съставена в Лондон на 13 февруари 2004 г., ратифицирана със закон (ДВ, бр. 28 от 2018 г.), в сила за Република България от 30 юли 2018 г. (ДВ, бр.101 от 2018г.);
- Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27.06.2001 г. относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда (Директива за СЕО);
- Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23.10.2000 г. за установяване на рамка за действие на Общността в областта на политиката за водите (РДВ);
- Директива 2007/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23.10.2007 г. относно оценката и управлението на риска от наводнения;
- Директива 2002/59/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за управление на корабния трафик;

- Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 23.06.2014 г. за установяване на рамка за морско пространствено планиране;
- Директива 2008/56/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 17.06.2008 г. за създаване на рамка за действие на общността в областта на политиката за морската среда (РДМС);
- Директива 2006/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 февруари 2006 година за управление качеството на водите за къпане и за отмяна на Директива 76/160/ЕИО
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0007](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0007;);
- Директива 91/676/ЕИО на Съвета от 12 декември 1991 година за опазване на водите от замърсяване с нитрати от селскостопански източници;
- Директива 91/271/ЕЕС относно пречистване на отпадъчни води от населените места;
- Директива 92/43 – Директива на Съвета 92/43/ЕИО от 21.05.1992 за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна;
- Директива за опазване на дивите птици 2009/147/ЕО;
- Директива 2013/35/ЕС относно минималните изисквания за здраве и безопасност, свързани с експозицията на работниците на рискове, дължащи се на физически агенти (електромагнитни полета) (Двадесета специална директива по смисъла на член 16, параграф 1 на Директива 89/391/ЕИО) и за отмяна на Директива 2004/40/ЕО, въведена у нас като Наредба № РД-07-5, ДВ бр. 95 от 2016 година;
- Директива 2006/25/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2006 година относно минималните изисквания за здраве и безопасност, свързани с експозицията на работниците на рискове, дължащи се на физически агенти (изкуствени оптични лъчения) (Деветнадесета специална директива по смисъла на член 16, параграф 1 от Директива 89/391/ЕИО);
- Стратегия „Европа 2020“;
- Стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата;
- Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие ; Бяла книга за адаптация към климатичните изменения;
- Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Р България;
- Морска стратегия на Р България и Програма от мерки (2016-2021 г.) в изпълнение на изискванията на Рамковата Директива за Морска Стратегия 2008/56/ЕС (РДМС), МОСВ, Басейнова дирекция:
https://www.bsbd.org/bg/m_env_and_action.html ;
- Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г.;
- Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 (приета с Протокол № 67 на Министерския съвет от 02.12.2020 г.);
- Изграждане на устойчиво на изменението на климата бъдеще — нова стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата;
- Регламент на европейския парламент и на съвета за установяване на рамката за постигане на неутралност по отношение на климата и за изменение на Регламент (ЕС) 2018/1999 (Европейски законодателен акт за климата);

- Стратегия на ЕС „От фермата до трапезата“ за справедлива, здравословна и екологосъобразна продоволствена система
- Интегрирана транспортна стратегия в периода до 2030 г., МТИТС, 2017 г.;
- Областна стратегия за развитие на област Бургас за периода 2014-2020 г.;
- Областна стратегия за развитие на област Варна за периода 2014-2020 г.;
- Областна стратегия за развитие на област Добрич за периода 2014-2020 г.;
- Споразумение за опазване на мигриращите водолюбиви птици от Африка и Евразия /ДВ бр.87 от 1999 г./;
- Стратегия за опазване на културното наследство на Община Аврен, Област Варна 2014 г. - 2020г.;
- Споразумение за опазване на популациите о промени в оттока на реките в следствие т европейски прилепи /ДВ бр.69 от 1999 г./;
- Споразумение за опазване на китоподобните бозайници в Черно море , Средиземно море, и съседната акватория на Атлантическия океан /ДВ бр.87 от 1999 г./;
- Решение (ЕС) 2017/848 на Комисията от 17 май 2017 година за определяне на критерии и методологични стандарти за добро екологично състояние на морските води, както и на спецификации и стандартизирани методи за мониторинг и оценка, и за отмяна на Решение 2010/477/ЕС. Европейска комисия. ЕК, 2017;

❖ **Закопи, Наредби**

- Закон за опазване на околната среда (ЗООС);
- Закон за управление на отпадъците и Национален план за управление на отпадъците (ЗУО);
- Закон за водите (ЗВ);
- Закон за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България (ЗМПВВПРБ);
- Закон за почвите (ЗП);
- Закон за биологичното разнообразие ЗБР);
- Закон за защитените територии (ЗЗТ);
- Закон за рибарство и аквакултури (ЗРА);
- Закон за подземните богатства (ЗПБ);
- Закон за ограничаване изменението на климата (ЗОИКл);
- Закон за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ);
- Закон за защита от шума в околната среда (ЗЗШОС);
- Закон за здравето (ЗЗ);
- Закон за културното наследство (ЗКН);
- Закон за устройство на черноморското крайбрежие (ЗУЧК);
- Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (ЕО) (Обн. ДВ. бр.57 от 2 юли 2004г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.67 от 23 август 2019г., август 2020 г.);
- Наредба № 1 от 16.01.2004 г. за норми за бензен и въглероден оксид в атмосферния въздух (ДВ бр. 14 от 20.02.2004 г.);

- Наредба № 11 от 14 май 2007 г.
- За норми за арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атм. въздух (Обн. ДВ. бр.42 от 29 май 2007);
- Наредба № 12 от 15.07.2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух;
- Наредба № 16 от 12.08.1999 г. за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при съхранение, товарене или разтоварване и превоз на бензини Издадена от министъра на околната среда и водите, министъра на промишлеността, министъра на транспорта, министъра на регионалното развитие и благоустройството и министъра на здравеопазването (обн., ДВ, бр. 75 от 24.08.1999 г., в сила от 25.05.2000 г., посл. изм. и доп., ДВ.,бр. 14 от 18.02.2014 г., в сила от 18.02.2014 г.);
- Наредба № 7 от 3.05.1999 г. за оценка и управление качеството на атмосферния въздух (Обн. ДВ бр. 45 от 14.05.1999 г., в сила от 1.01.2000 г.);
- Наредба за опазване на околната среда в морските води;
- Наредба № 2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници, Обн. ДВ. бр.27 от 11.03.2008г.;
- Наредба № 6 от 9.11.2000г. за емисионни норми за допустимо съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти, Обн. ДВ. бр.97 от 28.11.2000г.;
- Наредба № 5 от 30.05.2008 г. за управление качеството на водите за къпане, ДВ, бр.53 от 10.06.2008г;
- Наредба №14 от 3.08.1987 г. за курортните ресурси, курортните местности и курортите, ДВ. бр.79 от 13.10.1987г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимост на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони (Наредба за ОС);
- Наредба № Н-12 от 21 ноември 2012 г. за реда за идентифициране, деклариране, предоставяне на статут и за определяне категорията на недвижимите културни ценности, за достъпа и подлежащите на вписване обстоятелства в Националния регистър на недвижимите културни ценности, в сила от 11.12.2012;
- Наредба № Н-4 от 8 октомври 2013 г. за условията и реда за представяне на културните ценности, в сила от 28.03.2014 г., Министерството на културата, Обн. ДВ. бр.28 от 28 март 2014г.;
- Постановление № 45 от 25 февруари 2011 г. за приемане на Наредба за обхвата, структурата, съдържанието и методологията за изработване на плановете за опазване и управление на единичните или груповите недвижими културни ценности;
- Наредба №Н-00-0001 от 14.02.2011 г. за извършване на теренни археологически проучвания;
- Наредба № 6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за

оценка на стойностите на показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението (Обн. ДВ. бр.58 от 18 юли 2006 г., доп. и изм. ДВ. бр.26 от 29 март 2019 г.);

- Наредба № 9/14.03.1991 г. на МЗ и МОСВ (ДВ, бр. 35/03.05.1991 г.; изменение и допълнение ДВ, бр. 8/2002 г.) за пределно-допустимите нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти;
- Наредба № 7 за минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и за работното оборудване, ДВ бр. 88/1999 г.;
- Наредба № 5 от 11 юни 2010 г. за минималните изисквания за осигуряване на здравето и безопасността на работещите при рискове, свързани с експозиция на изкуствени оптични лъчения, МТСП и МЗ, ДВ.бр.49 от 29 юни 2010 г.

❖ **Планове, Програми, Проекти**

- Програма на ООН за устойчиво развитие – Дневен ред 2030;
- План за управление на речните басейни в Черноморски район за басейново управление на водите. (2016-2021 г.);
- План за управление риска от наводнения в Черноморски район за басейново управление на водите. (ПУРН 2016-2021). ;
- Интегриран план за управление на защитена зона SCI BG0000573 „Комплекс Калиакра“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и защитени зони SPA BG0002051 „Калиакра“ и SPA BG0002097 „Белите скали“ за опазване на дивите птици. 2017;
- Общински план за развитие на община Несебър – 2014-2020г.;
- Общински план за развитие на община Аврен 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на община Аксаково 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на община Бургас 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на община Бяла 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на община Варна 2014-2020 г. ;
- Общински план за развитие на община Долни чифлик 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на община Созопол 2014-2020 г.;
- Общински план за развитие на община Царево 2014–2020, част Недвижими културни ценности;
- Трети национален план за действие по изменение на климата 2013 - 2020 г.;
- Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море
- Национален план за опазване на най-значимите влажни зони в България;
- Национален план за управление на отпадъците за periode 2014-2020 г.;
- Национална програма за устойчиво управление на земите и борба с опустиняването в Република България (актуализация за програмен период 2014-2020 г.);
- Актуализирана Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025 г. и Интегрирани териториални стратегии за развитие на Югоизточен и Североизточен райони (проекти преминали обществено обсъждане);

- План за действие за намаляване на инцидентния улов на морски птици в риболовните уреди, Брюксел, 16.11.2012 г.; Работен документ на службите на ЕК, Резюме на оценката на въздействие придружаваща Съобщение на ЕК до Европейския парламент съвета;
 - Програма за мониторинг по дескриптори 1, 6 – Дънни местообитания (No. VLKVG-D1,6-Дънни местообитания). Басейнова Дирекция за управление на водите в Черноморски район (БДЧР), БДЧР, 2016а, Варна;
 - Програма за мониторинг по чл.11 от Рамкова директива за морска стратегия, Басейнова Дирекция Черноморски район, (БДЧР), 2016г., Варна;
 - Програма за мониторинг по дескриптор 5 – Еутрофикация (No. VLKVG-D5-Еутрофикация). Басейнова Дирекция за управление на водите в Черноморски район (БДЧР), БДЧР, 2016b, Варна;
 - Програма от мерки по чл.13 на РДМС. БДЧР.; 2016г., Варна;
 - Програма за опазване на ОС на община Варна (2019-2023г);
 - Програма за мониторинг на ИО-БАН. Български център за океанографски данни. <http://bgodc.io-bas.bg/documents/>;
 - Програмата за мониторинг в съответствие с Решение на Европейската Комисия (2017/848 от 17.05 2017); (BLKVG-D5-Marine litter, https://www.bsbd.org/msfd/2016/BLKVG-D10_Marine%20Litter_revised.pdf);
 - ОП „Морско дело, рибарство и аквакултури“ 2021-2027 г.;
 - Секторни политики за подобрене на екосистемните услуги в България <https://species.bluelink.net/k3-istorichesko-i-kulturno-nasledstvo/>;
 - Интегрирана консервация на архитектурно културно наследство, насочена към устойчиво развитие на територията, Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси” 2007-2013г. Европейски социален фонд Договор № BG051PO001-7.0.07-0013-C0001;
 - Проект „Иновационни техники и методи за намаляване на морските отпадъци в крайбрежните райони на Черно море“ се реализира по приоритет 2.2. „Повишаване на осведомеността и съвместни действия за намаляване на речните и морски отпадъци“ на съвместна оперативна програма „Черноморски басейн 2014-2020“. RedMarLitter е стратегически проект, съфинансиран от ЕС по линия на ENI CBC Black Sea, Код на проекта: BSB552; Водещ партньор: Фондация Виа Понтика - България съвместно с община Бургас и партньори от Румъния – Университет на Констанца (Овидиус) и Грузия – Държавен университет на Тбилиси (Джавакашвили);
 - Данни, налични в Информационната система за защитените зони от мрежата Натура 2000, получени по време на проекта „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I”;
- ❖ **Доклади и оценки, отчети**
- Доклад по наблюдение и контрол при прилагането на Морската стратегия на Република България 2016-2021 г. – БДЧР 2017-2018 г.;

- Доклад по наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда при прилагането на Плана за управление на речнит басейни на Черноморски басейнов район 2016-2021 г. за периода 01.01.2017-31.12.2018 г. БДЧР;
- Доклад за състоянието на околната среда през 2018 година. РИОСВ - Варна 2018;
- Доклад за състоянието на околната среда през 2019 година. РИОСВ - Бургас 2020;
- Мониторинг за състоянието на околната среда, ИАОС, трето тримесечие на 2018г.;
- Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България за 2017 г.;
- Национален доклад за състоянието и опазването на ОС, МОСВ, 2019г.;
- Тримесечни бюлетини за качеството на атмосферния въздух издавани от ИАОС за 2020г.;
- ДОВОС на ИП „Ветроенергиен парк Спасово“, община Генерал Тошево, 2011 г.;
- Доклад за оценка на въздействие върху ОС на ИП за разширение на пристанище за обществен транспорт с регионално значение „ОДЕСОС ПБМ - ВАРНА“, гр.Варна, община Варна , юли 2018г;
- Доклад: Анализ на състоянието на морската околна среда - 2017 г., ИО-БАН, 2018г.;
- Доклад за анализ на състоянието на морската околна среда - 2018г., БАН, ИО, Варна, 2018г.;
- Мониторинг на избрани видове морски птици във връзка с програмата за мониторинг по Дескриптор Д1 и Д4 на Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО. Обобщаващ доклад, 2016 г.;
- Мониторинг на избрани видове морски птици за 2018 г. Съгласно програмата за мониторинг по дескриптор 1 – биоразнообразие на рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО. Обобщен доклад;
- Генерални схеми за използване на водите в районите за басейново управление, ИВП-БАН, 1999-2000;
- Предварителна оценка на риска от наводнения https://www.bsbd.org/bg/ndex_bg_2934486.html;
- Информационна система за източниците на електромагнитни полета, НЦОЗА, <https://public-emp.ncpha.government.bg/Geolocation/ViewBaseStationsOnMap.aspx>;
- Протокол № 4/03.12.2019 г. от IV-то заседание на Експертна консултативна група по прилагане на РДМС;
- Първоначална оценка на състоянието на морската околна среда, съгласно чл.8 от НООСМВ, ИО при БАН, 2013г;
- Доклад по чл. 8, 9 и 10 от Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО и Наредба за опазване на околната среда в морските води, 487р.;
- Доклади на ИАОС за състоянието на околната среда – компонент „почви“;
- Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда, МОСВ, ИАОС, 2019, София;
- Екологична оценка на проект „Морска стратегия и Програма от мерки“, 2016 г. <https://www.bsbd.org/UserFiles/File/Sea/Zad-MS-PoM.pdf> ;

- Оценка на актуалното състояние на водите в Черноморски басейнов район (годишни доклади). Басейнова Дирекция „Черноморски район“ (БДЧР), 2010-2018г, Варна;
- БДЧР, 2016е. Програма за мониторинг по дескриптори 1, 6 – Дънни местообитания (No. BLKVBG-D1,6-Дънни местообитания). Басейнова Дирекция за управление на водите в Черноморски район (БДЧР), Варна, България;
- Израел М. - Физически фактори – оценка на експозицията и риска за човека, МУ-Плевен, 2015, учебник за студенти по медицински специалности „опазване и контрол на общественото здраве“, за специализанти по „медицинска санитарна физика“, „трудова медицина“, „хигиена“;
- Отчет за дейността на ИА „Морска администрация“ за 2019 г., 2020г;
- Отчет по темата "Изследване на свлачищните явления по Черноморското крайбрежие - Сарафово" - Бургаски район - ГИ при БАН, 1970 г;
- Отчет по изпълнение на научно-изследователска задача "Изследване устойчивостта на свлачищните процеси по натурни данни"1990 - 1991 г., ДФ"Геозащита" - Варна и ВМГИ - София;
- Радиологичен мониторинг, ИАОС, <http://eea.government.bg/bg/nsmos/radiation>.

❖ ЛИТЕРАТУРА

АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ и КЛИМАТ

- Братоева А., Пл. Виденов, Режим на валежите и евапотранспирацията; Карти за температурата на въздуха и годишната сума на валежите за периодите 1979-2008г и 2021-2050г, относно Договор за Консултантска услуга № РД 02-29-418/08.12.2011 г. с Министерство на регионалното развитие и благоустройството, съвместно със Световна Банка – София, по проект: „Изготвяне на регионални ВиК генерални планове за източен регион“;
- Гроздев, Д., (2006): Вълнови климат в българската прибрежна акватория, Сборник разширени резюмета, Национална конференция “ГЕОНАУКИ 2006”, Дружество на геофизиците в България, Българско геологично дружество, София, 296-299 стр.;
- Климатични справочници томове от 1 до 5;
- Захариев В., Л. Златкова, , А. Ценкова, Исследования термического режима в районе эксперимента, “Взаимодействие атмосферы, гидросферы и литосферы в прибрежной зоне морья, Камчия’77”, изд. БАН, 1980г.;
- Златкова, Л. А. Ценкова, Ю. Иванчева, Микроклиматични особености в района на с. Шкорпиловци, сб. докл. От Национална конференция “Рекреационни и минерални ресурси на българското Черноморие”, “Дружба”, Варна, 1982г.;
- Събев,Л., Св. Станев, Климатичните райони на България и техният климат, Държавно издателство "Наука и изкуство", 1959г.;
- Тодорова В., Особенности на климата по българското черноморско крайбрежие и връзка с атмосферната ц-циркуляция в Атлантико-Европейския район, Автореферат, НИМХ, 2015г.;

- Belokopytov V. N., Океанография Черного моря, <https://www.researchgate.net/publication/329587328>;
- Bocheva L., T. Marinova, Tsveta Nikolova, Comparative Analysis of Severe Storms, connected with Extreme Precipitation in Bulgaria (1951-2010), Journal of International Scientific Publications: Ecology and Safety Volume 8, ISSN 1314-7234 (Online), Published at: <http://www.scientific-publications.net>;
- Galabov Vasko and Hristo Chervenkov On the Winter Wave Climate of the Western Black Sea: The Changes During the Last 115 Yearsq LNCS;
- Galabov Vasko and Hristo Chervenkov, Study of the Western Black Sea Storms with a Focus on the Storms Caused by Cyclones of North African Origin, Pure Appl. Geophys.,2018 Springer International Publishing AG, part of Springer Nature, <https://doi.org/10.1007/s00024-018-1844-7>;
- Grozdev, D., (2007): Extremal Wave and Sea Level Development of the Bulgarian Black Sea Coastal Zone, Third International Conference Global Changes and Regional Challenges, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Geology and Geography, “St. KlimentOhridski” Univesity Press, Sofia, 102-106 pp;
- Grozdev, D., (2008): Assessment of the average annual wind wave duration in Varna bay, Ninth International Conference on Marine Sciences and Technologies, Proceedings, Varna Scientific and Technical Unions, 220-222 pp;
- Tzenkova A., J. Ivancheva, P. Videnov, The human comfort conditions at Bulgarian Black sea side CD – сборник доклади от Конференцията „Туризм, климат и рекреация, Александрия, септември 2007 Александропулос
- Tzenkova-Bratoeva A., V. Alexandrov, J. Ivancheva, Bioclimatic Conditions in Bulgarian Black Seaside in the 21th Century, Conf. on Global Environmental Change: Challenges to Science and Society in Southeastern Europe, 19-21 May 2008, Sofia, Bulgaria;
- Tzenkova-Bratoeva A., V. Alexandrov, J. Ivancheva, Expected Bioclimatic Conditions in Bulgarian Black Seaside in the 21th Century, BALWOIS 2008, paper 275;

ПОВЪРХНОСТНИ И ПОДЗЕМНИ ВОДИ

- Рождественский, А., 1986. Хидрохимия на българския сектор на Черно море. Издателство на Българската академия на науките, София;
- Антонов Хр., Д, Данчев – Подземни води в НРБ, С. 1980, Д.И.”Техника”;
- Антонов Хр., Д. Данчев, Хидрогеоложка карта на България М 1:500 000, КИПП по Картография при ГИГКК, София,1981;
- Великов Б., Дамянов Ат., Пенчев П. 1989, Хидрогеоложки условия и хидрохимични показатели на интрузията на морска вода в крайбрежните водоносни комплекси на НРБ., Сборник 40 години Катедра ХИГ . ВМГИ стр.102 – 112;
- Гълъбов М., Пенчев П., Великов Б., Дамянов Ат.,1989, Разработване на мероприятия за опазване на водоносните хоризонти край Черно море от замърсяване вследствие интрузия на солени морски води , НИС, ВМГИ, София;

- Гълъбов М., Пенчев П., Дамянов Ат. 1989, Райониране причерноморската зона на НРБ от гледна точка на интрузията на морски води в крайбрежните водоносни хоризонти. XIV Конгрес КБГА, София, България;
- Данчев Д., М. Гълъбов, Ат. Дамянов – Хидрогеоложки проучвания на Подземните води в България и съставяне на хидрогеоложки карти за райониране по водообилност в М 1:25000 , ИИЦ при КОПС , 1976 – 80;
- Щерев К. Минерални води в България, С.,Наука и изкуство, 1964;

ГЕОЛОЖКА СРЕДА, ЗЕМНИ НЕДРА, КОНТИНЕНТАЛЕН ШЕЛФ

- Дачев, В., Чернева, Ж. 1979., Надлъжно-брегово преместване на наносите в бреговата зона на Българското Черноморие между н. Сиврибурун и Бургаски залив. Океанология;
- Дачев, В. и кол. 1986., Морфоложки строеж на Българското черноморско крайбрежие. Фонд на ИО-БАН;
- Димитров Д., Геология и нетрадиционни ресурси на Черно море, изд."Онгъл", Варна, 2010;
- Данева, М., Мишев, К. 1979. Българското черноморско крайбрежие. Изд. на Българска академия на науките, София;
- Желев, В. 2006. Геоложки феномени - Силистар. Геология и минерални ресурси;
- Комитет по геология – Обяснителна записка към геоложката карта на България М 1:100000 к.л. Ген. Тошево, Балчик-Шабла, Варна–Зл пясъци, Долен чифлик, Поморие, Бургас, Царево-нос Селистар;
- Комитет по геология и мин.ресурси – Геоложка карта на България в М 1:25000;
- Марински, Й. 1998. Абразията, причини за активизиране и борбата с нея;
- Брегоукрепване и дълготрайно стабилизиране на склоновете на Българското Черноморие. С., Акад. изд. „Проф. М. Дринов“;
- Пейчев, В., Димитров, Д., Пейчева, М. (2014). Геодинамични процеси по Българското черноморско крайбрежие. Известие на Съюза на учените, Варна;
- Пейчев, В. 2004. Морфодинамични и литодинамични процеси в бреговата зона. Варна, „Славена“ ;
- Пенчев П., Величков В. Провеждане на проучвателен мониторинг за установяване източниците на натиск при установено влошаване на състоянието на водното тяло в участъка Крапец – Шабла – Тюленово на морска интрузия;
- Попов, Вл., Мишев, К., 1974. Геоморфология на Българското Черноморско крайбрежие и шелф, Изд. на Българска Академия на Науките, София;
- Пърличев, Д. 1996. За някои проблеми на брего-екозащитата на Българското Черноморско крайбрежие. – Проблеми на географията, 3, С., Изд. БАН;
- Пърличев, Д., Петров, П., 1974. Опит за геоморфолошко райониране на Българския черноморски шелф. В Проблеми на географията в България, т. IV;
- Стоянов Н, Ст. Димовски - Интрузия на морски води в защитена територия Стомопло, комплекс Ропотамо (Южна България), Минно-геоложки университет „Св. Иван Рилски“, София;

- ИГП за обект: "Укрепване морския бряг (свлачище) с.Сарафово, Бургаско - III етап", НПКБСА, XII.1984 г.;
- ИГП за обект: "Укрепване свлачище Сарафово - III етап – участък III-2 - авария", актуализация, фаза Р П – "Геозащита – ЕООД Варна, 1999 г.;
- Геотехническа експертиза относно: Изменение на ТУП и ПУП на местност "Кюшето" в землището на кв. "Сарафово" – Бургас - "Геозащита – ЕООД Варна, 2006.

ЗЕМИ И ПОЧВИ

- Нинов, Н. , Таксономичен списък на почвите в България според световната система на ФАО 7;
- Географски институт при БАН, Физическа география на България. БАН, изд. ФорКом, С., 2002.

ФИЗИЧНИ ФАКТОРИ

- Актуализирана стратегическа карта за шум и план за действие към нея, на агломерация Варна (2018 г.);
- Актуализирана стратегическа карта за шум и план за действие към нея, на агломерация Бургас (2018 г.);
- Актуализирана стратегическа карта за шум на 1122,606 км пътни участъци от РПМ, с трафик над 3 млн. МПС годишно (2018 г.);
- „Топ 10“ на най-ефективните ветрогенераторни паркове в България;
- ICNIRP Guidelines for limiting exposure to time varying electric and magnetic fields, Health Physics, April 1998, Vol. 74, No. 4, p. 494-592.
- Council Recommendation of 12 July 1999 on the limitation of exposure of the general public to electromagnetic fields (0 Hz to 300 GHz), (1999/519/EC)
- ICNIRP 1998, Ръководство за ограничаване на облъчването с променливи във времето електрически, магнитни и електромагнитни полета (от 0 до 300 GHz), Health Physics, April 1998, Vol. 74, No.2.
- ICNIRP 2010, Ръководство за ограничаване на облъчването с променливи във времето електрически и магнитни полета (от 1 Hz до 100 kHz), Health Physics, December 2010.

БИОРАЗНООБРАЗИЕ, ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ

Флора

- Бондев, И. 2002. Геоботаническо райониране. – В: Копралев, И. (ред.);
- Велчев, В. (отг. ред.). 1982. Флора на НР България. Т. 8. Изд. БАН, София;
- Велчев, В. (отг. ред.). 1989. Флора на НР България. Т. 9. Изд. БАН, София;

- Делипавлов, Д., И. Чешмеджиев (ред.). 2003. Определител на растенията в България. Акад. изд. Аграрния унив., Пловдив;
- Йорданов, Д. (отг. ред.). 1963-1979. Флора на НР България. Т. 1 – 7. Изд. БАН, София;
- Кавръкова, В. и кол., ред. 2009. Ръководство за определяне на местообитания от европейска значимост в България. Второ, преработено и допълнено издание. София, Световен фонд за дивата природа, Дунавско – Карпатска програма и Федерация „Зелени Балкани“;
- Кожухаров, С. (ред.). 1992. Определител на висшите растения в България. Наука и изкуство, София., 787 с;
- Кожухаров, С. (отг. ред.). 1995. Флора на Р България. Т. 10. Акад. изд. акад. М. Дринов, София;
- Кавръкова, В., Димова, Д., Димитров, М., Цонев, Р., и Белев, Т. 2009. Ръководство за определяне на местообитания от европейска значимост – Световен фонд за дивата природа, ФПС Зелени Балкани, МОСВ;
- Мончева, С., Годорова, В.Р. (Eds.), 2013., Формулиране на добро състояние на морската околна среда (ДСМОС). Дефиниране на екологични цели за морската околна среда съгласно чл. 9 и 10 от НООСМВ. БДЧР, Варна;
- Стоянов, Н. Стефанов, Б., Китанов, Б. 1966-1967 Т. I – II. Флора на България. Наука и изкуство, С. 1326 с.;

Сухоземна фауна

- Георгиев Д., 2004. Материали върху хранителния спектър на видрата (*Lutra lutra* L., 1758) в България. Науч. Труд. ПУ, бр. 40, (под печат);
- Георгиев Д. 2007. Бозайниците (Mammalia) в защитена местност „Поморийско езеро“. Таксономично разнообразие, разпространение и статус на видовете 145-151;
- Георгиев Д., Й.Кошев. 2006. Концепция за опазване местообитанията на видрата (*Lutra lutra*) в рамките на НАТУРА 2000;
- Големански В. (ред.), 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни; <http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/>;
- Иванова Т. 2005. Концепция за опазване на прилепна фауна и местообитания в България в рамките на Натура 2000;
- Лефтерова Д., Черников Ч. Тюленът монах - изпятата песен на един изчезващ вид. Българска Наука брой 71, 85 <http://nauka.bg>;
- Петров Б, 2010. Теренно наблюдение на прилепите - находища и численост, съгласно утвърдените схеми за мониторинг по НСМБР. Център за изследване и защита на прилепите, НППМ-БАН;
- Пешев Ц., Д. Пешев, В. Попов, 2004. Фауна на България, Mammalia. Изд. “Марин Дринов”, Том 27, 632 с.;
- Спасов Н., (непубликуван доклад). Проучване състоянието на видрата (*Lutra lutra* L.) в реките на националния парк Странджа и създаване на план за управление на популацията и (1994-1996);

- Benda, P., T. Ivanova, I. Horáček, V.L. Hanák, J. Červený, J. Gaisler, A. Gueorguieva, B. Petrov, VL. Vohralík. 2003. Bats (Mammalia: Chiroptera) of the Eastern Mediterranean. Part 3. Review of bat distribution in Bulgaria. - Acta Soc. Zool. Bohem., 67: 245–357;
- Ivanova T. 2005. Important Bat Underground Habitats (IBUH) in Bulgaria. Acta zool. bulg., 57 (2): 197-206.;
- Ozturk, B. 1998. Monitoring of the Mediterranean Monk Seals in the Turkish Coast of the Aegean Sea. Rapp. Comm. int. Mer Medit.1998; 35: 570-571;
- Ozturk B. 1998.Mediterranean monk seal mortality in the Turkish waters during 1986-1996. In: Abstracts of Workshop on the Biology and Conservation of the World's Endangered Monk Seals, Monaco, 19-20 January 1998:26;
- Oztiirk B, Dede A. 1995. Present status of the Mediterranean monk seal (*Monachus monachus* Hermann, 1779) on the coast of Foca in the Bay of Izmir (the Aegean Sea). Turkish J.Mar. Sci. 1(2/3): 95-107.;
- Pandurski I. 2004. Bats (Mammalia, Chiroptera) of Burgas Wetlands, Bulgarian Black Sea Coast. Acta Zool. Bulgarica 56(3), 283-298;
- Spiridonov G., Spassov, N., 1989. The otter (*Lutra lutra*, L., 1785) in Bulgaria, its status and conservation. Historia Naturalis Bulgarica, Sofia, No 1, 57 – 64;
- Zaitsev Yu. The Most Blue in the World. Black Sea Environmental Series, Volume 6, c.142, 1998;

Сладководна ихтиофауна

- Карапеткова, М. 1974. Ихтиофауна на р. Камчия. – Изв. на Зоолог. инст. с музей, 39: 85–98;
- Карапеткова, М. 1975. Ихтиологична характеристика на река Велека. – Хидробиология, 1: 54–64;
- Карапеткова, М. 1976. Състав и характер на ихтиофауната в българските черноморски реки. – Хидробиология, 4: 52–59;
- Карапеткова, М., И. Пешев. 1973. Ихтиофаунистичен обзор на р. Ропотома. – Изв. на Зоолог. инст. с музей, 38: 183–194;
- Пешев, И. 1970. Ихтиофаунистичен обзор на някои реки в Източна България. – Известия на Народния музей – Варна, 6: 143–156;
- Сивков, Я. 1974. Ихтиофауната на река Девня. – Известия на Народния музей – Варна, 10(25): 374–377;
- Сивков, Я., С. Сивкова. 2003. Принос към ихтиофауната на Дуранкулашкото езеро. – Сборник Научни трудове "Природни науки 2003", Шуменски университет "Еп. Константин Преславски", 104–107;
- Karapetkova, M., Ts. Dikov, M. Zivkov, T. Trichkova. 2003. Changes in the ichthyofauna of the Veleka River (the Black Sea Basin, Bulgaria). – In: Genov, I. (Ed.). The 12th International Symposium "Ecology 2003", 3–5 June, Bulgaria, Scientific Publications, Vol. II. Ecology, Book 1: 235–243;
- Pehlivanov, L. (1999) State of the ichthyofauna in Ropotamo Reserve Complex: ecological, conservation and economic aspects. - Water Sci. and Technology, v. 39, No 8: 201-206;

- VASSILEV, M., L. PEHLIVANOV (2005) Checklist of the Bulgarian freshwater fishes. – Acta zool. Bulg., 57 (2): 161-190;

Фитопланктон. Зоопланктон

- Райков, В., Янкова, М., Иванова, П., Траянова, А., Михнева, В., Димитров, Д., Вълчева, Н. (2016). Пелагично изследване в българската ИИЗ за периода август и декември 2016 г.;
- Мавродиева, В, Слабакова, Н., Дончева, В. 2018. Пелагични местообитания (Дескриптор 1 и 4 Хранителни мрежи). Фитопланктонни индикатори за оценка на пелагичните местообитания. В: Доклад анализ на състоянието на морската околна среда - 2018 г.. Институт по океанология-БАН. с. 61-84;
- Стефанова, К., Дончева, В., Стефанова, Е. 2012. Зоопланктон. В: Оценка на екологичното състояние на морските води;
- Стефанова, К., Мончева, С., Тодорова, В., Панайотова, М., Янкова, М., Денчева, К. (2013). Инвентаризация на чужди видове. В „Първоначална оценка за състоянието на морската околна среда съгласно чл. 8 от НООСМВ“.

Макрофитобентос

- Беров, Д., 2013. Структура на съобществата от кафяви водорасли от род *Cystoseira* и влиянието на антропогенни фактори върху тяхното разпространение. Макроводораслите като индикатор за екологичното състояние на крайбрежните морски екосистеми в Черно море. Академично издателство “Проф. Марин Дринов,” София;
- Димитрова-Конаклиева, С., 2000. Флора на морските водорасли в България. Pensoft, София-Москва;
- Калугина-Гутник, А., 1975. Фитобентос Черного Моря. Наукова думка, Киев;
- МОСВ, 2013. Доклад по чл. 8,9, и 10 от Рамковата директива за морската стратегия 2008/56/ЕО и Наредба за опазване на околната среда и морските води, Морски регион “Черно море”;
- Петрова-Караджова, В., 1982. Разпределение и запаси на морскит трев *Zostera marina* L. и *Zostera pampa* L. по българското крайбрежие на Черно море. Proc. Inst. Fish. 97–106;
- Тодорова, В., Карамфилов, В., Бисерков, В., Панайотова, М., Иванова, П., Дончева, В., Хибаум, Г., Тасев, Г., Консулова, Ц., Райков, В., Даскалов, Г., Деянова, Д., Гьошева, Б., Траянова, А., Денчева, К., Керемедчиев, С., Трифонова, Е., Беров, Д., Коцев, И., Слабакова, В., Клайн, С., Връбчева, Я., Димов, К., Борисова, Е., Стаматова, Х., 2012. Доклад по проект “Разширяване на НАТУРА 2000 екологичната мрежа в българската Черноморска акватория”, договор 7976/04.04.2011 м/у МОСВ и ИО-БАС.” София;
- Berov, D., Deyanova, D., Georgieva, I., Gyosheva, V., Hiebaum, G., 2012. *Cystoseira* sp.-dominated macroalgal communities in the SW Black Sea (Burgas Bay, Bulgaria).

Current state and possible long-term effects of eutrophication. *Comptes Rendus L'Academie Bulg. des Sci.* 65;

- Berov, D., Todorov, E., Marin, O., Salas Herrero, F., 2018. Coastal Black Sea Geographic Intercalibration Group. Macroalgae and angiosperms ecological assessment methods. Luxemburg. <https://doi.org/10.2760/28858>;
- Dencheva, K., 2008. Influence of the anthropogenic stress on macrophytobenthic communities. *Phytol. Balc.* 14, 315–321;
- EC, 2000. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy, Official Journal of the European Communities. <https://doi.org/10.1039/ap9842100196>;
- Holmer, M., Georgiev, V.G., Karamfilov, V.K., 2016. Effects of point source of untreated sewage waters on seagrass (*Zostera marina* and *Z. noltii*) beds in the South-Western Black Sea. *Aquat. Bot.* 133, 1–9;
- Karamfilov, V., Berov, D., Klayn, S., Biserkov, V., Hineva, E., Dencheva, K., 2018a. Analysis of the state of the marine environment - 2017. Chapter 2.4 Benthic ecosystems - macrophytobenthos. Varna;
- Karamfilov, V., Berov, D., Panayotidis, P., 2019. Using *Zostera noltei* biometrics for evaluation of the ecological and environmental quality status of Black Sea coastal waters. *Reg. Stud. Mar. Sci.* 27. <https://doi.org/10.1016/j.rsma.2019.100524>;
- Karamfilov, V., Berov, D., Pehlivanov, L., Nedkov, S., Vassilev, V., Bratanova-Doncheva, S., Gocheva, K., 2018b. Methodology for assessment and mapping of marine ecosystems condition and their services in Bulgaria. Clorind, Sofia;
- Minicheva, G., Berov, D., Dencheva, K., Dykyl, E., Tretyak, I., Karacuha, A., Marin, O., 2019. State of Macrophytobenthos, in: Black Sea State of the Environment Report 2009-2014/15. Commission on the Protection of the Black Sea Against Pollution, Istanbul, p. 812;
- Temniskova, D., Stoyneva, M., Kirjakov, I., 2008. Red List of the Bulgarian algae. I. Macroalgae. *Phytol. Balc.* 14, 193–206.

Макрозообентос

- Клайн, С., 2019. Съобществата на макрозообентоса като индикатор за екологичното състояние на дънни хабитати по българското черноморско крайбрежие (Бургаски залив) (PhD Thesis). Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания - БАН, София, България;
- Кънева-Абаджиева, В., Маринов, Т.М., 1967. Разпределение на черната морска мида и състояние на нашия мидолов. *Известия На НИОРС* 8, 71–79;
- Кънева-Абаджиева, В., Маринов, Т.М., 1960. Разпределение на зообентоса пред Българското черноморско крайбрежие. *Трудове На ЦНИИРР* 3, 117–166;
- Консулов, А., Консулова, Ц., 1993. Биологично разнообразие на черноморския планктон и бентос, in: Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие. Програма за поддържане на биологичното разнообразие, pp. 473–514;

- Маринов, Т.М., 1990. Зообентосът от българския сектор на Черно море. Издателство на Българската академия на науките, София;
- Мончева, С., Тодорова, В.Р. (Eds.), 2013. Първоначална оценка на състоянието на морската околна среда, съгласно чл.8 от РДМС и НООСМВ. БДЧР, Варна;
- Стойков, С., Коларов, П., Станев, С., Мурджева, Д., Атанасова, В., Колеманова, К., 1994. Екологично състояние на биотата в Бургаския залив. Известия На ИРР 22, 5–58;
- Тодорова, В.Р., 2005. Екологично състояние на зообентосните съобщества от сублиторалните седименти на шелфа в северозападната част на Черно море и пред българския бряг (PhD Thesis). Институт по океанология-БАН;
- Тодорова, В.Р., Карамфилов, В., Бисерков, В., Панайотова, М., Иванова, П., Дончева, В., Беров, Д., Димитров, Л., Тасев, В., Консулова, Ц., Райков, В., Траянова, А., Денчева, К., Керемедчиев, С.Д., Трифонова, Е.В., Коцев, И., Николов, В., Слабакова, В., Борисова, Е., Стаматова, Х., Василев, В., Хибаум, Г., Даскалов, Г., Деянова, Д., Гьошева, Б., Георгиева, Й., Клайн, С., Връбчева, Я., Димов, К., 2012. Отчет по проект „Разширяване на екологичната мрежа НАТУРА 2000 в българската черноморска акватория за преодоляване на средната недостатъчност по отношение на морските местообитания 1110 и 1170 и видовете 4125 *Alosa immaculata*, 1349 *Tursiops truncatus* и 1351 *Phocoena phocoena* и частично попълване на научни резерви за местообитание 1180 и вид 1349 *Tursiops truncatus* в съответствие със заключенията на европейския тематичен център по биоразнообразие от Биогеографския семинар за Черно море, 15 юни 2010г., Бриндизи” (Договор 7976/04.04.2011 м/у МОСВ и ИО-БАН). София;
- Тодорова, В.Р., Милкова, Т., Мончева, С., Панайотова, М., Стефанова, К., Маринова, В., Трифонова, Е.В., Дончева, В., Мавродиева, Р., Стефанова, Е., Слабакова, В., Христова, О., Джурова, Б., Хинева, Е., Слабакова, Н., Панайотов, В., Каменова-Стайкова, К., Барова, С., Димитрова-Делева, С., 2017. Финален доклад по проект “Проучвания на състоянието на морската околна среда и подобряване на програмите за мониторинг, разработени съгласно РДМС (ISMEIMP).” ИО-БАН, БДЧР, Варна, България;
- Borja, A., 2009. Good Environmental Status indicators for benthos within the Marine Strategy Framework Directive: taking advantage from the Water Framework Directive, in: von Nordheim, H., Krause, J.C., Maschner, K. (Eds.), . Presented at the Progress in Marine Conservation in Europe 2009: 2nd International Conference, Federal Agency for Nature Conservation (Germany), pp. 219–224;
- Curtin, R., Prellezo, R., 2010. Understanding marine ecosystem based management: A literature review. Mar. Policy 34, 821–830. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2010.01.003>;
- Hubenov, Z., 2015. Species composition of the free living multicellular invertebrate animals (Metazoa: Invertebrata) from the Bulgarian sector of the Black Sea and the coastal brackish basins. Hist. Nat. Bulg. 21, 49–168;
- Marinov, T., Stoykov, S., 1991. State of zoobenthos in the Bourgas Bay. Presented at the National sci-technical conference with international participaton “Ecology and chemistry of the Black Sea,” pp. 16–17;

- Revkov, N., Abaza, V., Dumitrache, C., Todorova, V., Konsulova, Ts., Mickashavidze, E., Varshanidze, M., Sezgin, M., Ozturk, B., Chikina, M.V., Kucheruk, N.V., 2008. The state of zoobenthos, in: Oguz, T. (Ed.), State of the Environment of the Black Sea (2001-2006/7). BSC, Istanbul, Turkey, p. 448;
- Stoykov, S., Kolarov, P., 1994. State of the bottom communities in the area between the mouth of Kamtchia r. and Cape Emine (Block IV, September 1992). Proc. Inst. Fish.-Varna 22, 58–106;
- Todorova, V., Abaza, V., Todorov, E., Wolfram, G., 2015. Black Sea GIG - Coastal waters – BQE invertebrate fauna (Intercalibration technical report). WG ECOSTAT, EC;
- Todorova, V., Konsulova, Ts., 2008. Ecological state assessment of zoobenthic communities of the north-western Black Sea shelf - the performance of multivariate and univariate approaches. Presented at the 1st Biannual Scientific Conference: The Black Sea ecosystem 2005 and beyond, Istanbul, Turkey, pp. 726–742;
- Trayanova, A., Todorova, V., Konsulova, T., Shtereva, G., Hristova, O., Dzhurova, B.S., 2011. Ecological state of Varna Bay in summer 2009 according to benthic invertebrate fauna. Acta Zool. Bulg. 63, 277–288;

Рибни и морски бозайници

- Бисерков В., Панайотова М., Даскалов Г., Райков В. 2012. Систематизиране и анализ на наличните данни за разпространението на китоподобните *Phocoena phocoena* и *Tursiops truncatus*. В Окончателен доклад по проект :”Разширяване на екологичната мрежа НАТУРА 2000 в българската черноморска акватория”. Раздел V;
- Георгиева Й. 2020. Оценка и моделиране на запасите от промишлени риби в Черно море като основа на екосистемния подход за управление на морските биоресурси. Дисертация за придобиване на научна и образователна степен – доктор. Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания – БАН;
- Големански, В. (гл. ред.). 2011. Червена книга на България, Електронно издание. Т. II - Животни. Интернет адрес: <http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/>;
- Гофман О., Керем Д., Михайлов К., Димитров К., Делов В., Терзийски Г., Паиу М., Клисарева Д. 2015. Методика за мониторинг за китоподобните. Mare Nostrum Romania, Envenco Greece, MacAlister Great Britain. Институт по рибни ресурси - Варна, Черноморска Изследователска Програма НОЙ Варна;
- Евтимова В. 2019. Биология и поведение на китоподобните бозайници в Черно море. Автореферат на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен – доктор. СУ “Климент Охридски“;
- Ихтиофауна Черного моря и ее использование. Академия Наук СССР, Труды Института Океанологии, т. IV, 103-122;
- Кривохижин С. В. 2009. Состояние популяций китообразных в водах Украины. Дисс. канд. биол. наук. Институт биологии южных морей. Севастопол, Украина, 229 стр.;
- Михайлов К. 2015. Анализ и оценка на факторите на смъртност. Проект: Теренни наблюдения на китоподобните *Tursiops truncatus*, *Phocoena phocoena* и *Delphinus*

- delphis в българската изключителна икономическа зона (ИИЗ) в Черно море“. Консорциум „Черноморска Изследователска Програма НОЙ“ ДЗЗД;
- Михайлов К., Делов К., Гофман О., Терзийски Г., Клисарова Д. 2015. Оценка на природозащитно състояние в предложение за референтни стойности на черноморски обикновен делфин (*Delphinus delphis ponticus*). Проект: Теренни наблюдения на китоподобните *Tursiops truncatus*, *Phocoena phocoena* и *Delphinus delphis* в българската изключителна икономическа зона (ИИЗ) в Черно море“. Консорциум „Черноморска Изследователска Програма НОЙ“ ДЗЗД;
 - Николов Д.Х. 1963. Черноморските бозайници, Библиотека на морето. Държ. изд. Варна, 67 стр.;
 - Световидов А. Н. 1964. Рыбы Черного моря. Определители по фауне СССР. Изд. Зоол. Инст. Акад. Наук СССР, 522 стр. Расс Т.С. 1949;
 - Стефанов Т., Я. Сивков, Т. Тричкова, 2011. Немска есетра. Червена книга на Република България, т.2, Животни, МОСВ, 2011;
 - Стоянов С., Георгиев Х., Иванов Л., Николов П., Коларов П., Александрова К., Карапеткова М. 1963. Рибите в Черно море. Държавно издателство „Варна“, 247 стр.;
 - Табаков Д. 2000. Замърсяване на водите и въздействие върху екосистемите. Печат ЕТ“АДГ“270стр.;
 - Bakun A. 1996. Patterns in the Ocean: Ocean Processes and Marine Population Dynamics. University of California Sea Grant, in Cooperation with Centro de Investigaciones Biológicas del Noroeste, La Paz, 323 p;
 - Birkun A Jr, Northridge S P, Willstead E A, James F A, Kilgour C, Lander M, Fitzgerald G D. 2014. Studies for Carrying Out the Common Fisheries Policy: Adverse Fisheries Impacts on Cetacean Populations in the Black Sea. Final report to the European Commission, Brussels, 347p;
 - Birkun A.A., Jr. 2008. *Delphinus delphis* ssp. *ponticus*. In: IUCN 2008. 2008 IUCN Red List of Threatened Species. www.iucnredlist.org.;
 - Birkun A.A., Jr. 2008. *Tursiops truncatus* ssp. *ponticus*. In: IUCN 2008. 2008 IUCN Red List of Threatened Species. www.iucnredlist.org.;
 - Birkun Jr., A.A. & Frantzis, A. 2008. *Phocoena phocoena* ssp. *relicta*. The IUCN Red List of Threatened Species;
 - Birkun A. Jr. 2002. The current status of bottlenose dolphins (*Tursiops truncatus*) in the Black Sea. Agreement on the Conservation of Cetaceans of the Black Sea, Mediterranean Sea and contiguous Atlantic area;
 - Birkun A., Jr. 2006. Common bottlenose dolphin (*Tursiops truncatus ponticus*), Black Sea subspecies. Pp. 74-83 in: R. Reeves and G. Notarbartolo di Sciara (compilers and editors);
 - Birkun, A. 2012. *Tursiops truncatus* ssp. *ponticus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2012: e.T133714A17771698;
 - Bushuev S. G. 2000. Distribution and feeding of minke whale on feeding files in the 1st sector of the Antarctic. In: Materials of the Soviet Whaling Industry (1947-1979), Moscow, pp 233-248;

- Caddy J. 2008. Recent experience and future options for fisheries assessment and management in the Black Sea: a GFCM perspective. In GFCM 32 session. Strengthening Cooperation in the Black Sea. Rome, Italy 25- 29 February 2008;
- Daskalov G. M., Boicenco L., Grishin A. N., Lazar L., Mihneva V., Shlyakhov V. A., Zengin M. 2016. Architecture of collapse: regime shift and recovery in an hierarchically structured marine ecosystem. *Global Change Biology* (4):1486-1498; (doi: 10.1111/gcb.13508);
- Daskalov G. M., Prodanov K., Zengin M. 2007. The Black Sea Fisheries and Ecosystem Change: Discriminating between Natural Variability and Human-Related Effects. *American Fishery Society Symposium* 49: 587–602;
- FAO databases, available at: [/http://www.fao.org/infoods/infoods/tables-and-databases/faoinfoodsdbases/en](http://www.fao.org/infoods/infoods/tables-and-databases/faoinfoodsdbases/en)/(Accessed 13 October 2016);
- Fontaine MC, Galan M, Bouquegneau J-M, Michaux JR. 2006. Efficiency of fluorescent multiplex polymerase chain reactions (PCRs) for rapid genotyping of harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) with 11 microsatellite loci. *Aqua. Mamm.* 32, 301–304;
- Frantzis A. 2008. Fisheries interactions with cetacean species in Hellas Pp 274-278 in Papaconstantinou C., Zenetos A, Vassilopoulou V., Tserpes G. (editors). *State of Hellenic fisheries*. Hellenic Centre for Marine Research, Athens, Greece. 466 pp;
- GFCM 2012. Background Document on the Black Sea Fisheries (Preliminary Version), First Meeting of the GFCM ad hoc Working Group on the Black Sea, Constanta, Romania, 16 - 18 January 2012, GFCM Secretariat, 130 p;
- GFCM 2017. Report of the fifth meeting of the Subregional Group on Stock Assessment in the Black Sea (SGSABS), Batumi, Georgia, 4 – 9 December 2017, 64 p <http://blacksea-education.ru>;
- Ivanov L., Beverton R. J. H. 1985. The fisheries resources of the Mediterranean. 2. Black Sea. *Studies and Reviews of the General Fisheries Council for the Mediterranean*, FAO, 60: 135;
- Natoli A., Can˜adas A., Peddemors V.M., Aguilar A., Vaquero C., Fernandez-Piqueras P. and Hoelzel A.R. (2005) Phylogeography and alpha taxonomy of the common dolphin (*Delphinus* sp.). *Journal of Evolutionary Biology* 19, 943–954;
- Oguz T. 2005. Black Sea ecosystem response to climatic teleconnections. *Oceanography*, 18, 122–133;
- Prodanov K., Mikhailov K., Daskalov G., Maxim C., Chashchin A., Arkhipov A., Shlyakhov V., Özdamar, E. 1997. *Environmental Management of Fish Resources in the Black Sea and Their Rational Exploitation*. General Fisheries Council for the Mediterranean, Studies and Reviews, No: 68. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Roma, 178 pp;
- Polovina J. J. 1996. Decadal variation in the trans-Pacific migration of northern bluefin tuna (*Thunnus thynnus*) coherent with climate-induced change in prey abundance. *Fisheries Oceanography*, 5: 114-119;
- Reeves R., Notarbartolo di Sciara G. (compilers and editors). 2006. *The status and distribution of cetaceans in the Black Sea and Mediterranean Sea*. IUCN Centre for Mediterranean Cooperation, Malaga, Spain. 137 pp;

- Rijnsdorp A. D., Peck M. A., Engelhard G. H., Mollmann C., Pinnegar J. K. 2009. Resolving the effect of climate change on fish populations. *ICES Journal of Marine Science*, 66, 1570–1583;
- Rosel, P., Dizon, A. E. & Haygood, M. G. 1995 Variability of the mitochondrial control region in populations of the harbour porpoise, *Phocoena phocoena*, on interoceanic and regional scales. *Con. J. Fish. Aquat. Sci.* 52, 1210–1219;
- Rothschild B. J. 1995. Fish stock fluctuations as indicators of multi-decadal fluctuations in the biological productivity of the ocean. In *Climate Change and Northern Fish Populations* , pp. 201–209. Ed. by Beamish R. J. Canadian Special Publication in Fisheries and Aquatic Sciences, 121;
- STECF, Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries. 2015. Black Sea assessments (STECF-15-16). Publications Office of the European Union, Luxembourg, EUR 27517 EN, JRC 98095, 284 p.;
- STECF, Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries. 2017. Stock assessments in the Black Sea (STECF-17-14). 2017. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 498 pp., ISSN 2467-0715 (online); ISBN 1831-9424 (print);
- Stanners D., Bourdeau P. 1995. “Landscapes – Chapter 8”. In: *Europe's Environment – The Dobris Assessment*. European Environment Agency, Copenhagen;
- Stefanov T., 2007. Fauna and Distribution of Fishes in Bulgaria. *Biogeography and Ecology of Bulgaria*, V. Fet and A. Popov (Eds), Springer, 109 – 139 pp.;
- Zaitsev Y., Mamaev V. 1997. Biological diversity in the Black sea: Study of change and decline. *Black Sea Environmental Series No 3*; United Nation Publication, New York;
- Zaitzev Yu. P. 1997. The Black Sea: Status and Challenges. In: Hobson S., Mee L (eds); *Symposium II: The Black Sea in Crisis. An Encounter of Beliefs: A Single Objective 20 - 28 September 1997*.

Морски птици

- European Commission 2013. *Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment*, 69 p., ISBN 978-92-79-29016-9;
- Michev T., L. Profirov, K. Nyagolov, M. Dimitrov 2011. Autumn migration of soaring birds at Bourgas Bay, Bulgaria 1979-2003. – *British Birds*, 1: 16-37;
- Michev T., L. Profirov, N. Karaivanov, B. Michev. 2012. Migration of soaring birds over Bulgaria. *Acta zool. bulg.* 64(1). 33-41;
- Michev B., S. Peev, T. Michev 2014. Birds of Open Waters of the Bulgarian Black Sea Coast. *Acta Zoologica Bulgarica*, 66 (4): 485-492;
- Karaivanov P., N. Karaivanov 2015. Seasonal dynamics of the intensity of migration of birds of prey (Orders: Falconiformes, Accipitriformes) in the region of Balgarevo village, Municipality of Kavarna. *J. BioSci. Biotechnol.* 2015, SE/ONLINE: 285-290;

ЛАНДШАФТ

- Борисова Б., *Ландшафтна екология и ландшафтно планиране*. С., Академично издателство“ проф. Марин Дринов“, София, 2013;

- Велчев, А., Р. Пенин, Н. Тодоров, М. Контева. Ландшафтна география на България. С., Булвест, София, 2011;
- Коцев, И., Структура, динамика и райониране на ландшафтите в черноморската крайбрежна зона между нос Калиакра и нос Емине. Автореферат на дисертация за присъждане на образователна и научна степен доктор, БАН – Институт по океанология, 2014;
- Марински, Й., Проблеми с брегоукрепването на черноморското крайбрежие . – Водно дело, 2018, № 1-2, 29-39;
- Никифоров, И., Никифорова, М., Градоустройството в България през XX и ХХІ век в контекста на европейското. С., УАСГ, Никифоров Студио, Славена, 2016;
- Станев, Ст., Градоустройствените проблеми на крайморския отдих. - Архитектура, 1972, № 6-8;
- Стойчев, Л., Паркова и ландшафтна архитектура. С., Техника, София, 1985.
- Троева В., Цолова Г., Ландшафтно планиране. С., УАСГ, 1997.
- <https://agur.varna.bg/>
- <https://wind2win.com/>
- <http://www.balchik.bg/>
- <https://bnr.bg/varna/post/101229391/proverka-i-sankcii-za-mideni-fermi-okolo-primorsko>
- https://www.bsbd.org/bg/m_env_and_action.html
- <https://www.eea.europa.eu/themes/water/europes-seas-and-coasts/assessments/marine-litterwatch>
- <https://www.burgas.bg/>
- <https://www.sozopol.bg/>

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО

- Ангелова, Н., Драганов, В., Прахов, Н., Велковски, В., Стоев, Д., Трендафилова, Л., Гърбов, Д. Спасителни археологически издирвания под вода в прилежащата акватория на Паша дере и териториалното море по трасето на газопровода „Южен поток“.- АОР през 2014 г., София, 2015, 881-883;
- Археологическа карта на България, НАИМ-БАН (<http://naim-bas.com/akb/>);
- Балтаков, Г. Плейстоценска и холоценска еволюция на морския бряг и бреговата зона на източната част на Балканския полуостров.- ГСУ, ГГФ, 96, 2 (География), 2003, с. 69- 86;
- Вагалински, Л., Адамс, Д., Димитров, К., Бъчваров, К., Пачеко-Руиз, Р., Драганов, В., Гърбов, Д., Морски археологически проект Черно море: археологически изследвания по Българския шелф. Археологически открития и разкопки през 2017 г., 2018, ISSN:1313-0889, 713 – 717;
- Вагалински, Л., Димитров, К., Адамс, Д., Бъчваров, К., Драганов, В., Гърбов, Д., Пачеко-Руиз, Р. Морски археологически проект Черно море: археологически изследвания по Българския шелф. Археологически открития и разкопки през 2016 г., 2017, ISSN:1313-0889, 720 – 723;

- Банкова И., Специфични особености на конфликтите при опазване на културно-историческото наследство на Община Варна, Известия на съюза на учените, Варна 1/2011;
- Богданова Г., Негослав Събев, Достъпност на туристическите услуги за хора с увреждания, <http://www.math.bas.bg/vt/kin/book-3/12-KIN-2017.pdf>, 2017;
- Василчина, В., Градът Балчик и Дворецът на кралицата. Митове и реалии в балканското културно и художествено пространство (до края на 20-те години на хх век), Институт за изкуствознание при Българската академия на науките, сп. Проблеми на изкуството 4/2008;
- Георгиева-Цанева Г., Г. Богданова, Първи стъпки към използването на облачните изчисления при цифровизацията на културното наследство и осигуряване на сигурността в дигиталната конверсия и съхранение на информацията, <http://www.math.bas.bg/vt/kin/book-4/03-KIN-4-1-2018.pdf>, 2018;
- Гърбов, Д., Прахов, Н., Димитров, К., Георгиева, З., Ангелова, Х., Велковски, К., Банджаков, И. Спасително археологическо проучване на потънал кораб в акваторията на пристанище Черноморец. Археологически открития и разкопки през 2015 г., 2016, ISSN: 1313-0889, 885-889;
- Димитров, К., Драганов, В., Прахов, Н., Адамс, Д., Ръомби, Й., Георгиев, П., Гърбов, Д., Пачеко-Руиз, Р., Педротти, Ф., Георгиева, З. Подводни археологически разкопки в залива пред устието на река Ропотамо. - Археологически открития и разкопки през 2018 г. София, 2019, 743-746. ISSN: 1313-0889;
- Добревски, Д. Естетически визуални аспекти при дигиталното презентиране на КИИ <http://www.math.bas.bg/vt/kin/book-5/08-KIN-5-2-2019.pdf>, 2019;
- Кръстев, Т. и др. План за опазване и управление на „Старинен град Несебър” - световно наследство (2014 - 2033), НИИИИ, (<https://pou-nesebar.org/bg/>);
- Иванов И., Съкровищата на Варненския халколитен некропол – най-старото златно съкровище в света, ДИ „Септември“, София, 1978;
- Лазаров, М. Потъналата флотилия, Варна 1975;
- Лазаров, М. Древното корабоплаване по Западното Черноморие, Варна 2009;
- Минчев А., "Две раннохристиянски мозайки с източни мотиви от Варненска област" varna-bg.com;
- Национален документален архивен фонд при НИИИИ;
- Николов К., Ролята на съвременните информационни технологии при запазването на Нематериалното културно наследство, <http://www.math.bas.bg/vt/kin/book-4/14-KIN-4-2-2018.pdf>, 2018;
- Пеев, П. Палеогеография на пристанищните акватории в древната морска история и култура по Западното Черноморие. Автореферат за присъждане на образователна и научна степен “доктор”, Институт по океанология, 2014;
- Порожанов, К. Потъналото селище от ранната бронзова епоха при Урдовиза (разкопки 1986-1988 г.). Добруджа, 21, 2003, Изследвания в чест на ст.н.с. I ст. д.и.н. Хенриета Тодорова, Варна 2004, 309-322;
- Прахов, Н., Димитров, К. Комплексно археологическо проучване на акваторията на „Старинен град Несебър”. - Археологически открития и разкопки през 2019 г. София, 2020. ISSN: 1313-0889;

- Прахов, Н., Димитров, К., Георгиев, П. Комплексно археологическо проучване на акваторията на „Старинен град Несебър”. - Археологически открития и разкопки през 2018 г. София, 2019, 738-740. ISSN: 1313-0889;
- Прахов, Н., Димитров, К., Велковски, К., Драганов, В., Георгиев, П., Георгиева, З., Трендафилова, Х. Л., Прешленов, Х. Комплексно археологическо проучване на акваторията на „Старинен град Несебър”. - Археологически открития и разкопки през 2017 г. София, 2018, 725-728. ISSN: 1313-0889;
- Прешленов, Х. Фортификационни съоръжения в Несебър (северен сектор). - В: Ст. Станев, В. Григоров, Вл. Димитров (съст., ред.). Изследвания в чест на Стефан Бояджиев. София, 2011, 295-312. ISBN 978-954-9472-11-0;
- Славчев В., Варненският халколитен некропол и проблемите на праисторията на Югоизточна Европа, студия в памет на Иван Иванов, Регионален исторически музей – Варна, 2008;
- Тончева, Г. Потънали пристанища, Варна, 1964;
- Флорин А., Свещена територия Балчик: Изграждането на символична история на националната идентичност в междувоенния период в Румъния <http://zdrasti.info/djoshkun-keokel.html?page=2>;
- Христов, И. Проучване на ранновизантийска крепост на полуостров Св. Никола при град Черноморец, 2013;
- Batchvarov, K. The Hull Remains of a Post Medieval Black Sea Merchantman from Kitten, Bulgaria. - The International Journal of Nautical Archaeology, 2014, 43.2, 397-412;
- Batchvarov, K. The Kitten Shipwreck: Archaeology and Reconstruction of a Black Sea Merchantman (Dissertation at Texas A&M University), 2009;
- Billaud, Y., Court, S., Fontaine, S., Rey da Silva, A., Tare, A., 2017, World heritage property of the ancient city of Nessebar, Bulgaria - Advisory Mission Report of UNESCO World Heritage Centre - ICOMOS Advisory Mission for the World Heritage Property of the Ancient City of Nessebar (Bulgaria);
- Dimitrov, K., V. Draganov, N. Prahov. Submerged Prehistoric Settlements along the South Bulgarian Black Sea Coast - In memoriam to Hristina Angelova. In: R. Krauss, E. Pernicka, R. Kunze, K. Dimitrov P. Leshtakov (Eds.). Prehistoric mining and metallurgy at the southeast Bulgarian Black Sea Coast, Tubingen, 2019, 181-251;
- Ivanov, I. À la question de la localisation et des études des sites submergés dans les lacs de Varna. Pontica 16, Constantza 1993, 19-26;
- Karayotov, I. Explorations archeologiques sous-marines dans la baie devant l'embouchure de Ropotamo. Bulgaria Pontica Medii Aevi 3, Sofia 1992, 277-280;
- Klasnakov, M. Neolithic Sites along the Bulgarian Black Sea Coast and its Hinterland. Archaeologia Bulgarica 3, Sofia 2010, 1-27;
- Peev, P. Underwater Sites in the Area of Cape Shabla (North-East Bulgaria). In: R. Kostov/B. Gaydarska/M. Gurova (eds.), Geoarchaeology and Archaeomineralogy., Proceedings of International Conference 29.-30. October, Sofia 2008, 303-304;
- Prahov, N., Archaeological Predictive Model for Late Chalcolithic and Early Bronze Age Coastal Settlements along the Southern Bulgarian Black Sea Coast.- In: Proceedings of the international conference “Where are the Sites” (Research,

Protection and Management of Cultural Heritage), 2013 / http://museum.cuasozopol.com/down/CONFERENCE_PROCEEDINGS.pdf;

- Preshlenov, H., Mesambria Pontica in orbis Romanus, in: Ivanov, R. (ed.), Roman Cities in Bulgaria, Sofia, 2012, 493-536;
- Report of the joint UNESCO World Heritage Centre / ICOMOS reactive monitoring mission to the Ancient City of Nessebar, Bulgaria, from 22 to 26 October 2018;
- Yanko-Hombach et al. 2011: V. Yanko-Hombach/P. Mudie/A. Gilbert, Was the Black Sea Catastrophically Flooded during the Holocene? Geological Evidence and Archaeological Impacts. In: J. Benjamin/C. Bonsal/C. Packard/A. Fischer, Submerged Prehistory (Oxford 2011) 146-162;
- John Hurd, President of ICOMOS Advisory Committee Director of Archeological Conservation, Global Heritage Fund (GHF), A History of World Heritage Sites, a History of International Co-operation, Black Sea Economic Council (BSEC) Conference Cultural Heritage Across Borders, 2007;
- https://www.archaeo.museumvarna.com/bg/category/list?category_id=3&id=6;
- <https://www.mediapool.bg/betonofreniya-balgarskoto-chernomorie-okolo-20-godini-po-kasno-news309315.html>.

НАСЕЛЕНИЕ И ЗДРАВЕ

- Картографиране на бедността в република България, НСИ, 20.08.2018 г.;
- Икономически центрове в България. И.П.И., 19.10.2018 г.;
- Смъртност по причини, пол, статистически райони и области за 2018 г. НСИ, Здравеопазване, 2017, 2019, 2020;
- Публикуван списък за Смъртност по причини, пол, статистически райони и области за 2019 г. НСИ, публикувано Интернет, 26.06.2020 г.;
- БВП и БДС по икономически сектори и региони с данни за 2018. НСИ, публикувано в Интернет 2020 г.;
- Occupational Safety and Health in U.S. Aquaculture: A review. Jillian, P. Fry et al. Published online 21.07.2019. ,(The EU Blue Economy Report, 2019).

СПИСЪК

на
методите за оценка и прогноза
за въздействието върху околната среда

Методи за оценка и прогноза за въздействието върху околната среда

При разработване на Доклада за екологична оценка (ДЕО) на Морски пространствен план на Република България (2021-2035 г.) са използвани следните методи за оценка и прогноза за въздействието върху околната среда.

1. Морски пространствен план на Р. България (2021-2035 г.) – анализ и оценка на разработките в плана:
 - Главна цел, стратегически цели и специфични цели;
 - Ползвания и дейности в морското пространство;
 - Предложени сценарии за прилагане на плана и препоръчване на предпочитания интегриран сценарий;
 - Зониране в морското пространство с цел опазване на зоните от НЕМ, подводното културно наследство и зоните за защита на водите по чл.119а от ЗВ;
 - Визия на МППРБ (2021-2035 г.);
 - Препоръки към отговорните за прилагане на плана институции и индикатори за оценка на ползванията и дейностите (икономически, екологични и социални).
2. Запознаване със стратегическите документи разработени за черноморското пространство: МСПоМ (2021-2035), ПУРБ (2016-2021) и ПУРН (2016-2021) на БДЧР.
3. Информация, получена от компетентните органи, държавни и регионални структури, научни институти от проведените консултации.
4. Информация, получена по линия на досъп до обществено информация.
5. Проучване на международни конвенции, директиви на Европейския парламент и на Съвета, както и стратегии, споразумения, закони, наредби, планове, програми, проекти, доклади и оценки, отчети и литературни източници по компоненти и фактори на околната среда.
6. Ръководство за стратегическа екологична оценка, Европейска комисия.
7. Практическо ръководство за обучение по Директивите за Стратегическа екологична оценка и ОВОС, изготвено от Jaspers-2013 г.
8. Съкратено ръководство за прилагането на Протокола за Стратегическа екологична оценка, UNECE, 2012 г.
9. Експертна оценка на членовете на колектива за разработване на ДЕО на

МППРБ (2021-2035 г.) по компоненти и фактори на морска околна среда.

10. Отчитане на съществуващи конкретни методики за оценка на въздействието върху околната среда по компоненти и фактори, с които ще се оценяват проекти и инвестиционни предложения, за които в МППРБ се очертава рамка за бъдещо развитие.